



Праз некалькі стагоддзяў трыумфальныя аркі, што ўвасаблялі магутнасць дзяржавы, пачалі зноў узводзіць у розных гарадах свету. Усталёўвалі іх у гонар важных падзей. З нагоды перамогі ў ваенных бітвах трыумфальныя аркі і трыумфальныя вароты былі пастаўлены ў Санкт-Пецярбургу, Маскве, Курску (Расія), Патсдаме (Германія).

Трыумфальная арка ў беларускім горадзе Магілёве адлюстроўвае палітыку дзяржавы па ўвекавечанні гістарычнай памяці. Даведайцеся ў інфармацыйных крыніцах, да якой падзеі было прымеркавана яе будаўніцтва. Назавіце архітэктурна-мастацкія асаблівасці.



Трыумфальная арка ў Магілёве.
Архітэктар В. Рагоўцаў (2017)

§ 30. ВЫДАТНЫЯ ПАБУДОВЫ СТАРАЖЫТНАГА РЫМА

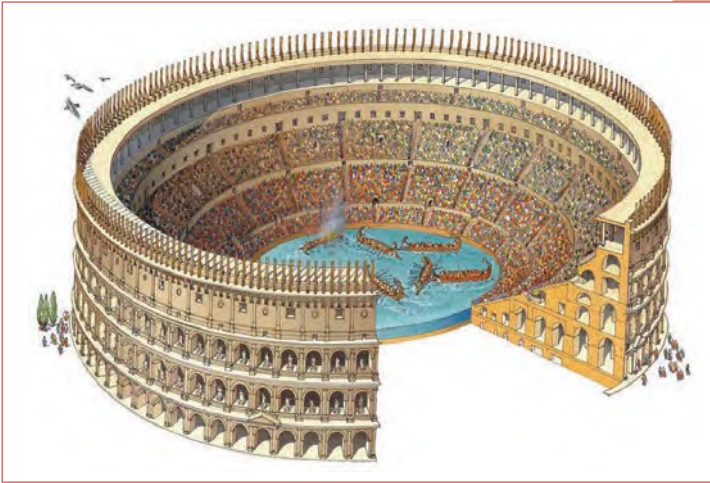
Большасць часу рымляне праводзілі па-за домам: на вуліцах, форумах, у тэрмах, цырку або тэатры. Таму архітэктурным пабудовам самага рознага прызначэння ўладары Рыма надавалі шмат увагі. Праславіўшы сябе ў камені, яны імкнуліся захаваць свае імёны ў гісторыі.

Амфітэатр Калізей. Важнае месца ў жыцці рымлян займалі відовішчы, любімымі сярод якіх былі баі гладыятараў і цкаванне звяроў. Спачатку яны адбываліся на форуме, у цырку або тэатры. А пры імператарах Флавіях быў пабудаваны *амфітэатр*, названы за свае грандыёзныя памеры *Калізей*, гэта значыць каласальны, велічэзны.

Калізей быў пабудаваны незвычайна. Чатыры ярусы глядацкіх месцаў узвышаліся прыступкамі над авальнай арэнай. Гэта давала магчымасць усім наведвальнікам добра бачыць гладыятарскія баі. Выцягнутая форма арэны дазваляла з размахам праводзіць баі на забаву публіцы.



Амфітэатр
Флавіяў (Калізей)
(I ст.). Графічная
рэканструкцыя



Пры гэтым кожны ярус атрымаў сваё архітэктурна-мастацкае афармленне. Аркі галерэі ніжняга яруса, як найбольш масіўнага, які нясе на сваіх «плячах» наступныя аркады, абкружалі дарычныя паўкалоны. Іанічны ордэр доўгімі выкарыстоўвалі ў другім ярусе. А карынфскі як найбольш урачысты — у трэцім. У прасветах арак другога і трэцяга ярусаў былі ўсталяваны скульптуры. Яны былі бачныя здалёк, нібы запрашалі грамадзян Рыма наведаць амфітэатр і ўбачыць небывалыя відовішчы.



Ідзі старажытнарымскіх архітэктараў да нашага часу выкарыстоўваюць пры будаўніцтве цыркаў і стадыёнаў. Даведайцеся пра іх у інфармацыйных крыніцах. Падзяліцеся інфармацыяй з аднакласнікамі.

Пантэон — храм усіх багоў. Адно з грандыёзных культавых збудаванняў антычнага свету атрымала назву **Пантэон** — храм усіх багоў. У гэты храм маглі ўваходзіць не толькі жрацы, але і ўсе грамадзяне Рыма. У Пантэоне знайшлі ўвасабленне найлепшыя дасягненні ў галіне будаўнічага мастацтва.

Бетон дазволіў узвесці небывалы па памерах купал — дыяметрам больш за 43 метры. Цыліндрычная форма падмурка купала адлюстравала ідэю яднання з багамі, спакою, вечнасці. Класічны порцік карынфскага ордара надаў урачыстасць уваходу ў храм.



Пантэон (II ст.)



Трапляючы ўнутр, грамадзяне Рыма адчувалі хваляванне, далучаліся да таінства зносін з багамі.



Будынак Пантэона меў незвычайнае асвятленне. Даведайцеся ў інфармацыйных крыніцах пра тое, як сонечнае святло трапляла ўнутр будынка і якое інжынернае рашэнне звязана з гэтай асаблівасцю храма.

Форум імператара Траяна. Апошнім у Рыме было ўзведзена самае значнае і грандыёзнае архітэктурнае збудаванне — *форум імператара Траяна*. Гэты форум і звязаны з ім пяціпавярховы



Форум
Траяна (II ст.)



рынак будаваліся ў памяць пра два паходы Траяна, які захапіў велізарную тэрыторыю і незлічоныя скарбы Дакіі. Дзяржаўная казна поўнілася золатам захопленых народаў. Дзякуючы гэтаму форум будавалі вельмі хуткімі тэмпамі.

Уваход на форум адкрывала *трыумфальная арка Траяна*, узведзеная ў яго гонар. У цэнтры шырокай плошчы быў устаноўлены пазалочаны конны манумент імператара. Таксама да плошчы прымыкалі **базіліка** і храм Траяна. За імі сіметрычна размяшчаліся дзве бібліятэкі — лацінская і грэчаская.



Фрагмент калоны Траяна (II ст.)

Трыумфальная калона Траяна (II ст.)

Паміж бібліятэкамі высілася *трыумфальная калона Траяна* вышынёй 38 метраў. Яе ўпрыгожвала спіральная стужка рэльефаў — 23 віткі даўжынёй 190 метраў. Адлюстраваныя на калоне сцэны апавядалі пра жыццё народаў, захопленых рымскімі салдатамі на чале з Траянам. Сам рэльеф быў размаляваны, а дэталі пазалочаныя. Пазней статую Траяна, размешчаную на самым версе калоны, замянілі скульптурай святога Пятра.



Уважліва разгледзьце ў электронным дадатку дэкор калоны Траяна. Якія сюжэты вы ўбачылі на ёй? Апішыце адзін з сюжэтаў.





Рымскія тэрмы. Важнае месца ў культурным жыцці рымлян займалі *тэрмы*, або грамадскія лазні. Яны не толькі прызначаліся для абмыванняў і іншых водных працэдур, але і былі месцам для культурнага адпачынку і заняткаў спортам.

Сваімі каласальнымі памерамі і багатым убраннем праславіліся *тэрмы імператара Каракалы*. Па маштабе і сіметрычнай планіроўцы яны нагадвалі маленькі горад. З боку галоўнага ўвахода, уздоўж агароджы, размяшчаліся лазні. Сэрцам тэрмаў былі памяшканні для водных працэдур, пакоі для адпачынку і двары для прагулак. У комплекс тэрмаў Каракалы ўваходзілі дзве бібліятэкі, стадый (стадыён) для гімнастычных гульняў, а таксама парк.

Архітэктурны ансамбль тэрмаў Каракалы быў збудаваны на схіле пагорка, што давала магчымасць бесперашкодна падаваць у лазні ваду. Багаты інжынерны досвед рымлян дазволіў ім правесці пад падлогай спецыяльныя каналы для падагрэву, у якія падавалася гарачае паветра.

Цікавы факт!

У некаторых басейнах была такая гарачая падлога, што людзі заходзілі ў ваду ў скураных сандалях.



Руіны тэрмаў Каракалы, г. Рым, Італія





Галава атлета-пераможцы. Фрагмент мазаікі з тэрмаў Каракалы (III ст.)

Прасторныя залы ўпрыгожвалі мазаічныя падлогі, калоны з пышнымі капітэлямі, статуі, фантаны. Да нашага часу тэрмы Каракалы дайшлі ў руінах, аднак і іх маштаб здзіўляе! Больш поўнае ўражанне пра комплекс тэрмаў могуць даць сучасныя рэканструкцыі. А вось захаваныя фрагменты мазаік і статуй распаўядаюць нам пра вытанчанае мастацкае афармленне тэрмаў.



Што запазычылі сучасныя дойліды ў старажытных рымлян пры стварэнні архітэктурных збудаванняў для адпачынку? Звярніцеся да электроннага дадатку.



Рым быў адным з самых вялікіх і багатых гарадоў у свеце. Яго вобраз стваралі выдатныя архітэктары і інжынеры. Архітэктура «вечнага горада» — сапраўдная энцыклапедыя рознага тыпу збудаванняў і крыніца натхнення для дойлідаў наступных эпох, аж да нашага часу.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ



1. Разгледзьце ўважліва рымскі амфітэатр у параграфе і электронным дадатку. Падумайце і назавіце некалькі сучасных архітэктурных збудаванняў, у якіх выкарыстаны матывы рымскага амфітэатра. Праілюструйце адказ мастацкімі прыкладамі.

2. Старажытнарымскі гісторык Светоній пісаў пра рымскага імператара Актавіяна Аўгуста: «Ён так адбудаваў горад, што па праву ганарыўся тым, што прыняў Рым цагляным, а пакідае мармуровым». Патлумачце гэты выраз, выкарыстоўваючы прыклады архітэктурных збудаванняў з параграфа.



Мазаічная падлога ў тэрмах Каракалы (III ст.)



Разгледзьце фрагмент мазаічнай падлогі ў тэрмах Каракалы. На аркушы паперы ў клетачку намалюйце эскіз мазаікі для памяшкання, які складаецца са спалучэння белых і чорных геаметрычных фігур.

§ 31. ПАРТРЭТНЫ ЖАНР У СКУЛЬПТУРЫ СТАРАЖЫТНАГА РЫМА

Вядучым жанрам выяўленчага мастацтва ў Старажытным Рыме быў *партрэт*. Гэта тлумачыцца характарам старажытнарымскай культуры. Рымляне любілі гісторыю і шанавалі дакладнасць і рэалістычнасць партрэта. Яны ўспрымалі яго як своеасаблівы гістарычны дакумент. Больш за ўсё ў старажытнарымскім мастацтве жанр партрэта знайшоў адлюстраванне ў скульптуры.

Скульптурныя партрэты продкаў. Скульптурны партрэт у старажытнарымскай культуры быў звязаны з культурам продкаў. Ім пакланяліся амаль як багам. Партрэты продкаў захоўвалі ў парадных пакоях дома ў асаблівых шафах або нішах. Скульптурныя галовы выраблялі з розных матэрыялаў: гіпсу, воску, гліны, мармуру. Умацоўвалі іх на падстаўках з надпісам, які паведамляў пра імя і ўчынкі продка.

Лічылася, што чым больш *бюстаў* у сям'і, тым яна больш старажытная, а значыць, і больш аўтарытэтная. Такія сямейныя партрэты звычайна былі прыжыццёвымі выявамі. Іх стваралі па васковых масках, знятых з твару чалавека. Гэтаму рымляне навучыліся ў егіпцянаў. Рымскі скульптар узаўважваў усе партрэтныя рысы з высокай дакладнасцю.



Скульптурныя партрэты продкаў выкарыстоўвалі ў пахавальных цырымоніях. Сваякі неслі іх у руках услед за памерлым. Як вы лічыце, што гэта азначала? У адказе выкарыстоўвайце ілюстрацыі з электроннага дадатку.

Ідэалізацыя вобразаў. У пачатку I стагоддзя пры стварэнні скульптурных партрэтаў старажытнарымскія майстры звярталіся да

